

دانشکده کلام، فلسفه و ادیان

مقطع کارشناسی

1- فلسفه و عرفان اسلامی

2- ادیان و مذاهب اسلامی

مقطع کارشناسی ارشد

رشته فلسفه و عرفان اسلامی

رشته کارشناسی فلسفه و عرفان اسلامی

رشته فلسفه و عرفان اسلامی همان گونه که از نام آن پیداست رشته ای است که در آن اندیشه های فلسفی و عرفانی دانشمندان مسلمان مورد توجه و بررسی قرار می گیرد . فلسفه و عرفان از جمله دانش هایی هستند که در آنها واقعیت عالم هستی مورد بحث واقع می شود . انسان در عالم با کثرتی مواجه است که ممکن است اجزاء آن از جمله وجود خودش را بی ارتباط با یکدیگر یافته و گمان کند هیچ پیوند و ربطی میان این کثرت ها وجود ندارد . این گمانه می تواند در طول زندگی وی به نوعی احساس خودبیگانی و غربت بیانجامد . فیلسوفان مسلمان با روشهای عقلانی و عارفان مسلمان با نکته سنجی های عرفانی نشان می دهند که علیرغم وجود کثرت در عالم ، نوعی ارتباط وسیع و ضروری میان آنها وجود دارد که در گرو وصل بودن به یک حقیقت متعالی یعنی حق و واجب الوجود معنا پیدا می کند . عالم از دیدگاه فیلسوف و عارف مسلمان ، همچون حلقه های از هم گسیخته زنجیر نیست که هر یک به سوی روان است ، بلکه همچون کلماتی که در یک عبارت لطیف و واحد ، معنای زیبایی را افاده می کند؛ وصل بودن ، انس ، غایت دار بودن و در مسیر بودن . این نکته مهم است که بدانیم در غرب بسیاری از انسانها به خاطر دور بودن از آموزه های دینی و فقدان برکاتی که در جوامع اسلامی از ناحیه اندیشه های عرفانی و فلسفی اسلامی وجود دارد ، دچار مشکلات روحی و روانی متعددی شده اند . حتی برخی فیلسوفان غربی چون در مسیر تعقل و اندیشه های فلسفی به بیراهه رفته اند بیشتر از آنکه بتوانند مفردی برای خلاصی از شبهات و مشکلات فکری خود جستجو کنند دچار سرگشتگی و وانهادگی شده اند . خوشبختانه به یمن وجود اندیشه های ناب اسلامی در حوزه فلسفه و عرفان این آفتها در جامعه اسلامی وجود ندارد . البته رشته فلسفه و عرفان در

دانشگاه مذاهب اسلامی یک رشته منحصر به فرد است . چرا که رشته های مشابه در سایر دانشگاه ها یا میان عرفان و ادیان جمع کرده اند یا میان فلسفه و کلام ، اما در دانشگاه مذاهب اسلامی ، این رشته ، فلسفه و عرفان را با هم تلفیق کرده است تا به اهداف ذهنی و عینی مورد اشاره دست یابد ، اصلی که بسیاری از فیلسوفان مسلمان بر آن تأکید کرده اند . مبنی بر اینکه راه عقل و دل از هم جدا نیست و می توان آنها را دو بال برای پرواز در عالم معنویت و عقلانیت قرار داد محقق سازد .

دروس پایه و تخصصی

دروس مشترک : زبان و ادبیات فارسی ، زبان و ادبیات عرب ، زبان و ادبیات انگلیسی ، فرهنگ تقریب ، الدعوة الإسلامية ، تاریخ عمومی ادیان ، تفسیر عمومی ، فقه مقدماتی ، آشنایی با علوم قرآن . دروس تخصصی: منطق ، کلام ، تاریخ تصوف و عرفان اسلامی ، تفسیر عرفانی قرآن ، متون عرفانی به زبان فارسی ، متون عرفانی به زبان عربی ، متون عرفانی به زبان انگلیسی ، تاریخ فلسفه اسلامی ، حکمت عملی ، روش تحقیق ، فلسفه اشراق ، فلسفه مشاء ، فلسفه متعالیه ، تاریخ فلسفه غرب ، متون فلسفی به زبان انگلیسی .

بستر های آموزش

دانشگاه مذاهب اسلامی جزو دانشگاه هایی است که دو اصل مهم را مورد توجه قرار داده است . اول: تعلیم و تربیت دینی دانشجویان و ایجاد زمینه های بهره وری اخلاقی و انسانی - اجتماعی به علاوه تقویت روحیه تقریب و انگیزه حرکت به سوی تفاهم و گفتگو با همکیشان و برادران دینی و ایمانی بر اساس تمسک به اصول اعتقادی و دینی و دوم : لزوم رشد و شکوفایی علمی دانشجویان به منظور تحقق اهداف و سیاستهای رسمی این دانشگاه و نیز ایجاد توانایی در دانشجویان برای ادامه تحصیل در مقاطع بالا (کارشناسی ارشد و دکتری) در نهادهای آموزشی معتبر و مهم داخل یا خارج از کشور . با توجه به این اصول قطعاً نمی توان در ایجاد تحولات مشارک^۱ الیه صرفاً به مباحث تئوریک بسنده کرد . روش های تربیتی و تعلیمی در این دانشگاه هم در کلاس های درس پیگیری می شود و هم خارج از آن به صورت فعالیت های فوق برنامه و برنامه ریزی برای رشد دانشجویان در محیط و فضای دانشگاه و قسمت های مختلف آن برگزار می شود . همایش ها ، سفرهای علمی تحقیقی ، دعوت از اندیشمندان مسلمان برای ارائه نظرات و دیدگاه های خویش چه در مورد مباحث علمی که دانشجویان موظف است در ضمن برنامه درسی خود آن ها را تعقیب کنند چه در مباحث روز که دانشجویان باید از یافته های علمی خویش برای تحلیل آن ها بهره برداری کنند ، از جمله راهکارهای عملی است که برای بالا بردن سطح علمی و معنوی دانشجویان از آنها استفاده می شود . تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام فعالیت های علمی در رشته خود و انعکاس آن در نشریات دانشجویی که به همت دانشگاه راه اندازی شده نیز از جمله بسترهایی است که به رشد و شکوفایی علمی دانشجویان منتهی خواهد شد .

زمینه های تبحر فارغ التحصیلان

تخصص اصلی دانشجویان این رشته در وهله اول به حوزه اندیشه فلسفی و عرفانی مربوط می شود . اما با توجه به چند وجهی بودن برنامه های این دانشگاه و اجرای دقیق همه مفاد برنامه در طول دوره تحصیل ،

دانشجویان در زمینه های دیگری همچون زبان عربی و زبان انگلیسی هم به معنای عمومی کلمه هم به معنای تخصصی کلمه ، مباحث تاریخی اندیشه اسلامی و غربی ، تفکرات تفریبی و راهکارهای تحقق اهداف تفریبی در جوامع مسلمان نیز تبحر پیدا می کنند .

کیفیت ادامه تحصیل

هم اکنون برنامه رشته فلسفه و عرفان اسلامی برای دوره کارشناسی طراحی شده است . البته برای فارغ التحصیلان این رشته ، امکان ادامه تحصیل در کارشناسی ارشد رشته های فلسفه و عرفان در کلیه دانشگاه ها فراهم است . چرا که گروه آموزشی فلسفه در دانشگاه مذاهب اسلامی برای تحقق همین امر نه تنها به اجرای کامل برنامه آموزشی خود اهتمام کامل دارد و از اساتید شناخته شده و مجرب کشور برای امر آموزش بهره برداری می کند ، بلکه با تمسک به راه کارهای علمی و اجرایی دقیق ، توانسته است میزان بهره وری آموزشی در دانشجویان خویش را تا حد زیادی افزایش دهد تا جایی که فارغ التحصیلان این رشته ، کارنامه درخشانی در آزمون های ورودی سایر دانشگاهها داشته اند .

چشم انداز و آتیه شغلی فارغ التحصیلان

در شغل مناسب دو قاعده و اصل وجود دارد : الف - توکل ب - تعهد و تخصص . با توجه به روحیات معنوی فارغ التحصیلان دانشگاه مذاهب اسلامی و نیز تخصص علمی قابل قبولی که در پایان دوره برای ایشان ایجاد می شود ، و همچنین با کارورزی های علمی که در طول دوره ، دانشجویان به انجام آنها ترغیب می شوند ، دانش آموختگان این رشته ، در آینده از وضعیت بسیار خوبی برخوردار خواهند بود .

اساتید

تقریباً تمامی اساتیدی که تدریس دروس تخصصی این رشته را بر عهده دارند ، از اساتیدی هستند که در آموزش دروس تخصصی فلسفه و عرفان سابقه دیرینه ای دارند و در مراکز علمی و دانشگاهی شناخته شده اند ، اکنون اساتیدی چون دکتر دینانی ، دکتر احمدی ، دکتر محمدزاده ، دکتر خسروپناه ، دکتر لاشیء ، دکتر ذهبی به تدریس در این دانشگاه مشغول هستند .

کیفیت دروس تخصصی ارائه شده

برنامه ریزی های دقیق و اجرای آنها موجب شده است که سرفصل مصوب وزارت علوم در این رشته به صورت کامل اجرا شود . در برخی از مراکز آموزش عالی به دلایل مختلفی سرفصل مصوب تکمیل نمی شود . یکی از دلایل کامل نشدن ، هفته های آموزشی است ، اما خوشبختانه در این دانشگاه با عنایت اساتید محترم و نظارت دقیق آموزشی گروه ، نه تنها تمام هفته های آموزشی تکمیل می شود بلکه سرفصل ها به طور کامل پوشش داده می شود . از این گذشته در مواردی که لازم به نظر می رسد ، گروه آموزشی با در نظر گرفتن برنامه ها و ساعات تکمیلی به غنای مباحث می افزاید . رمز موفقیت دانش آموختگان این رشته نیز همین دقت ها و برنامه ریزی ها است

رشته ادیان و مذاهب اسلامی

رشته ادیان هر چند یکی از رشته های جدید و دارای سابقه ای حدود دو قرن در اروپا و نیم قرن در ایران است ، اما مطالعات دین پژوهی ، سابقه ای طولانی دارد . افلاطون را می توان نخستین دانشمندی دانست که به مطالعه ادیان پرداخت .

در اسلام ، مطالعات دین شناسی دارای پیشینه ای طولانی است و از ابعاد و جنبه های مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است . از آنجا که در قرآن کریم از برخی از ادیان از جمله یهود ، مسیحیت ، صابئین ، مجوس و همچنین از پیروان آنها و اعتقادات و باورهای آنان سخن به میان آمده ، مفسران ، متکلمان ، محدثان و حتی فقها و عارفان نیز به مناسبت ها ، به سایر ادیان و پیروان و اعتقادات آن ها توجه کرده اند . عارفان قرون دوم ، با مسیحیان ارتباط داشتند و در قرن سوم با برخی دیگر از ادیان ، از جمله بودائیان و هندوان نیز در ارتباط بوده اند ، مفسرات بر مبنای گرایش های اعتقادی و شیوه های تفسیری خود ، نسبت به سایر ادیان ، موضع گیری های مختلفی داشتند . علاوه بر آن ، برخی از متکلمان - یا مکاتب کلامی - متأثر از اندیشه های کلامی سایر ادیان بودند . مورخانی مانند ، مقدسی ، یعقوبی و طبری و نیز فرق نویسانی مانند ، بغدادی و شهرستانی و حتی فهرست نویسانی چون ، ابن ندیم نیز به بحث درباره تاریخچه ، اعتقادات ، آداب و آیین های دیگر ادیان پرداخته اند . اما از همه مهم تر ابوریحان بیرونی است که در کتاب تحقیق مالهند به مطالعه تطبیقی دین اسلام و دین هندویی پرداخته و البته از اعتقادات مانویان ، یونانیان و . . . نیز سخن به میان آورده است . در قرون بعد نیز برخی از متفکران و دانشمندان مسلمان به مطالعه سایر ادیان پرداختند که از آن جمله می توان داراشکوه (متوفی 1068 ق) را نام برد . وی به شدت شیفته ادیان هندویی شد و دست به ترجمه و تطبیق این آثار با متون اسلامی زد و آثار ارزشمندی از جمله مجمع البحرین را پدید آورد . در میان دانشمندان معاصر نیز افرادی چون اقبال لاهوری ، آیت الله مطهری ، علامه طباطبایی و علامه جعفری به مطالعات ادیان علاقه و توجه داشتند .

با این مقدمه مشخص شد که در اسلام ، در قرون متمادی ، به سایر ادیان توجه شده است . با این همه ، مطالعات آکادمی ادیان ظاهراً در قرن 18 میلادی در اروپا آغاز شد . آنکتیل دوپرون از نخستین و مشهورترین دانشمندان اروپایی بود که به مطالعه متون دینی هندویی و زرتشتی پرداخت و هم او بود که اوپانیشادها را به فرانسوی ترجمه کرد . ترجمه اوپانیشادها شوپنهاور را به شدت تحت تأثیر قرار داد . بعدها به ویژه در اواخر قرن نوزدهم و در قرن بیستم مطالعات دین پژوهی گسترش بسیار یافت طوری که مکاتب ، شیوه ها و روش های مختلفی شکل گرفت . اما این رشته در ایران هنوز مراحل اولیه خود را طی می کند ، و با آنکه حدود نیم قرن از حیات آن می گذرد ، لازم است که توجه بیشتری به آن شود . در این رشته ، تقریباً تمامی ادیان مورد مطالعه و بررسی قرار می گیرند . ادیان ابتدایی و قدیم و ادیان بزرگی مانند یهودیت ، مسیحیت ، هندو ، بودا ، کنفوسیوس ، تائویی ، جینی ، شینتویی ، زرتشتی ، مانویت ، زروانی و مزدکی . ادیان ، هم از بعد تاریخی ، کلامی - فلسفی و هم از بعد روش شناختی

تدریس مورد مطالعه قرار می گیرند .

دروس تخصصی

مهم ترین دروس تخصصی عبارتند از: ادیان ایران پیش از اسلام ، ادیان ابتدایی و قدیم ، ادیان هندوی و بودایی ، ادیان خاور دور ، دین یهود و مسیحیت .

بسترهای آموزش

التبه بیشتر آموزشها به صورت نظری و تئوریک است اما در برخی از دانشگاهها از جمله دانشگاه مذاهب اسلامی ، برای آشنایی دانشجویان با اعتقادات و مراسم و آیین های سایر ادیان ، بازدیدهای علمی از معابد و مراکز دینی آنها صورت می گیرد و همچنین اقدام به برپایی نشست های مشترک جهت تبادل افکار و آراء مذهبی نیز می شود .

زمینه های تبحر فارغ التحصیلان

در ایران ، تخصص های این رشته ، بیشتر به صورت امری ذوقی و فردی است و دانشجویان است که از همان آغاز بر مبنای علاقه و توانایی خود ، در یکی از شاخه های این رشته تخصصی فعالیت می کند .

کیفیت ادامه تحصیل

امکان ادامه تحصیل تا مقطع دکتری در ایران وجود دارد . مهم ترین دانشگاه های دارای مقطع دکتری عبارتند از: دانشکده الهیات دانشگاه تهران ، دانشگاه فردوسی مشهد ، دانشگاه تبریز ، دانشگاه کاشان ، دانشگاه سمنان ، دانشگاه آزاد واحدهای علوم و تحقیقات ، شمال ، مرکز و شهرری .

چشم انداز و آینده شغلی فارغ التحصیلان

چنان که اشاره شد ، وضعیت کنونی این رشته و فارغ التحصیلان آن رو به رشد و گسترش است که با کسب مدارج علمی در این رشته می توانند در مراکز علمی و تحقیقاتی ، دانشگاهها ، رایزن های فرهنگی در کشورهای مختلف مشغول به فعالیت گردند .

رشته کارشناسی ارشد ادیان ابراهیمی

1. ضرورت و اهمیت :

دین مهمترین مؤلفه تمدن ها و فرهنگ های شناخته شده بشری است. در گذشته و در حال . دین با مصادیق و نمودهای مختلف خود، حیات فکری، معنوی و اجتماعی بشر را به طور گسترده ای تحت تأثیر قرارداده است. شاید نقش مؤثر ادیان در قرن های متأخر تا حدودی نادیده گرفته شده باشد. اما امروزه با بروز

بهران معنا و فضیلت در زندگی بشر متمدن. در نقش و اهمیت فزآینده ادیان در رفع این بحران تردیدی وجود ندارد.

ادیان ابراهیمی، یعنی یهودیت، مسیحیت و اسلام با گستره جغرافیایی و پراکندگی جمعیتی وسیعی که دارند در این فرآیند از جایگاه ویژه ای برخوردارند. خاستگاه مشترک، ارتباط متحوائی و مناسبات تاریخی این ادیان؛ اهمیت بررسی آنها را دو چندان می کند. از این رو تأسیس دوره های دانشگاهی برای انجام آموزشی و پژوهش ه شیوه علمی، در این حوزه ضروری است تا دانش آموختگان و دانش پژوهان این عرصه بتوانند از عهده پاسخگویی به نیاز روز افزون بخشهای علمی و نهادهای فرهنگی و ارتباطی کشور در این زمینه برآیند.

با توجه به لزوم بررسی ادیان ابراهیمی، مطالعه این ادیان باید به طور متمرکز و تخصصی صورت پذیرد تا از نتیجه قابل قبول علمی برخوردار باشد. از این رو مؤسسه آموزشی و پژوهشی ادیان و مذاهب با هدف برآوردن این نیاز اساسی به تأسیس رشته دانشگاهی ادیان ابراهیمی در مقطع کارشناسی ارشد اقدام کرده است.

2- تعریف و اهداف :

دوره کارشناسی ارشد رشته ادیان ابراهیمی یک دوره کامل آموزشی مطابق با ضوابط و مصوبات شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری است که به موضوع ادیان ابراهیمی یعنی یهودیت و مسیحیت می پردازد. (اسلام در رشته فرق و مذاهب اسلامی بررسی می شود)

مهم ترین اهداف این دوره عبارت است از:

الف) زمینه سازی برای پرورش و آموزش دانشوران و محققان صاحب نظر در ابعاد مختلف ادیان ابراهیمی؛

ب) تأمین کادر علمی دانشگاه ها و پژوهشگاه های کشور در زمینه ادیان ابراهیمی.

ج) پی ریزی زمینه تأسیس رشته های تخصصی ادیان ابراهیمی در مقطع دکتری

د) زمینه سازی برای تربیت نیروی انسانی متخصص و آگاه به ادیان ابراهیمی در جهت برقراری ارتباط و گفت و گو با اندیشمندان و پیروان آنان.

و) تربیت نیروی انسانی آگاه و معنوی به منظور پاسخ گوئی به مراکز فرهنگی داخلی و خارج از کشور

3- طول دوره و شکل نظام :

طول دوره کارشناسی ارشد رشته ادیان ابراهیمی 2 سال است که بر اساس مصوبات شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری در چهار نیم سال (هر نیم سال برابر شانزده هفته) ارائه می گردد. در این مدت پایان نامه کارشناسی ارشد نیز دفاع خواهد شد.

تبصره : جهت تکمیل واحدهای آموزشی معوقه و تدوین پایان نامه؛ حداکثر دو نیم سال دیگر، بر طبق ضوابط به دانشجویان فرصت داده خواهد شد.

4- تعداد واحدهای درسی:

این دوره مشتمل بر 32 واحد آموزشی، به اضافه 20 واحد جبرانی است.

تبصره: گذراندن 20 واحد دروس جبرانی برای دانشجویان الزامی است، مگر آن که در یکی از مراکز معتبر

دانشگاهی یا حوزوی آن دروس را گذرانده باشند و مدارک آن را ارائه نمایند.

5- مواد امتحان ورودی و ضرایب آنها:

از دانشجویان این رشته امتحان ورودی از مواد علمی زیر به عمل می آید:

1. زبان انگلیسی

ضریب 4

2. زبان عربی

ضریب 4

3. معارف اسلامی (قرآن و حدیث)

ضریب 4

4. فلسفه و کلام اسلامی

ضریب 2

5. تاریخ ادیان

ضریب 4

6- شرایط پذیرش: پذیرش داوطلبان شرکت منوط به داشتن مدرک لیسانس یا گواهی اتمام سطح دو حوزه علمیه است. شرایط عمومی پذیرش تابع مقررات و مصوبات آموزش عالی و شرایط اختصاصی در چارچوب مقررات آموزش عالی، تابع سیاست های دانشگاه یا مؤسسه برگزار کننده دوره است.

